

RUS TILINI CHET TILI SIFATIDA O'RGANISHNING SAMARALI USULLARI

Voxobov To'rabek Toshmurod o'g'li

Termiz davlat pedagogika instituti Tillar fakulteti

o'zga tili guruhlarda rus tili yo'nalishi 4-kurs 401-guruh talabasi

E-mail: voxobovturabek1@gmail.com

Annotatsiya:

Ushbu maqolada rus tilini chet tili sifatida o'rganishning eng samarali usullari hamda ularning batafsil bayonoti haqida so'z boradi, shuningdek, bu tilni o'rgatishga doir innovatsion yondashuvlar va metodlar ko'rib o'tiladi.

Аннотация:

В данной статье рассматриваются наиболее эффективные методы изучения русского языка как иностранного и их подробное изложение, а также инновационные подходы и методы обучения этому языку.

Abstract:

This article reveals the most effective methods of studying Russian as a foreign language, providing detailed descriptions of them, and also examines innovative approaches to studying Russian as a foreign language.

Kalit so'zlar: rus tili chet tili sifatida, kontekst, muloqot, podkast, dialog, transkript, karyera, kommunikativ metod, interaktiv texnologiyalar, multimodal yondashuv.

Ключевые слова: русский язык как иностранный, контекст, общение, подкаст, диалог, транскрипт, карьера, коммуникативный метод, интерактивные технологии, мультимодальный подход.

Key words: Russian as a foreign language, context, communication, podcast, dialogue, transcript, career, communicative method, interactive technologies, multimodal approach.

International Conference on Economics, Finance, Banking and Management

Hosted online from Paris, France

Website: econfseries.com

24th April, 2025

Hozirgi zamonamizda turli mamlakatlarda rus tilini chet tili sifatida o'rganish bilan bog'liq bir qator muammolar mavjud. Xususan, vatanimiz O'zbekiston misolida olsak, turli yoshdagi yurtdoshlarimiz bu borada muayyan qiyinchiliklarga duch kelmoqdalar, ushbu mavzu, ayniqsa, so'nggi o'n yillikda tobora dolzarb bo'lib qoldi. Shuni e'tiborga olish lozimki, maktab ta'limi jarayonida, quyi sinflardan boshlab yuqori sinflargacha, rus tili ko'plab o'quvchilar uchun eng murakkab fanlardan biri hisoblanadi. Ko'pincha shunday holat kuzatiladiki, o'quvchi maktabda barcha fanlarni "4" va "5" baholarga o'zlashtiradi, ammo rus tilini emas. Bu fandan u "3" bahoga, hattoki undan ham pastroq bahoga ega bo'ladi.

Ta'limning barcha bosqichlarida, turli xil o'quv muassasalarida (jumladan, litsey va texnikumlarda, shuningdek chet tillarni chuqurlashtirib o'qitadigan umumta'lim maktablarida) eng avvalo rus tili va adabiyotiga alohida e'tibor va ehtiyotkorlik bilan yondashish talab etiladi. Chet tillarni o'qitish va o'rganishni ona tilini bilish va unga muhabbat asosiga qurish lozim. Chet ellarda, ayniqsa yaqin va uzoq xorijiy mamlakatlarda rus tilini o'rganish ham ancha muammoli jarayonlardan bo'lib ulgurgan.

Maktab va oliy ta'lim muassasalarida rus tilini o'rgatishda o'rganish obyekti qoidalar to'plami ko'rinishida namoyon bo'ladi. Bu qoidalarni o'zlashtirish, eng avvalo, tilni to'g'ri va mantiqan izchil egallashni ta'minlaydi. Tilni bu tarzda me'yoriy (normativ) o'rgatish o'quvchilarni rus tilining boyligi, moslashuvchanligi va go'zalligi bilan yaqindan tanishtirish kabi ko'plab vazifalar bilan uyg'unlashadi.

Rus tilini o'rganish nafaqat yangi madaniy olamga yo'l ochadi, balki insoniy muloqot imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytiradi. Rus tilini o'qitishning eng asosiy maqsadi kommunikativ kompetensiyani shakllantirish, ya'ni olingan bilimlarni amalda qo'llay olish, til me'yorlari va muloqot vaziyatlarini hisobga olgan holda o'z fikrini bayon qilishdir. Shuning uchun turli kurslarda rus tilini o'qitishning asosiy maqsadi turli xil hayotiy vaziyatlarda bu tilda erkin muloqot qilish qobiliyatini shakllantirishdir. Bunday yoki shunga o'xshash maqsad ilgari ham umumta'lim maktablarining rus tili bo'yicha o'quv dasturlarida o'z aksini topgan edi. Quyida rus tilini chet tili sifatida o'rganishni osonlashtiruvchi bir nechta usullarni ko'rib chiqamiz:

1. O‘qish va yana o‘qish!

Albatta, bu maslahat ko‘p marta berilgan va o‘qituvchilar sizga til o‘rganishda o‘qish sizning eng yaxshi do‘stingiz ekanligini aytishgan bo‘lsa kerak. Biroq kitob o‘qishga vaqtingiz bo‘lmasa, nima qilish kerak? Yoki har uchinchi so‘zni lug‘atdan ko‘ra olmasangiz-chi? Yechim bor! Hozirda moslashtirilgan adabiyotlar juda ko‘p. Bu kitoblar asl nusxalarga qaraganda ancha qisqa va o‘qish osonroq. Dastlab kitob do‘konlarida rus tilidagi kitoblarni peshtaxtalardan topish yoki onlayn buyurtma berish mumkin bo‘lgan ertaklar va qisqa matnlarni o‘qish tavsiya etiladi. So‘ngra matnlar hajmi va murakkabligini asta-sekin oshirib borish mumkin.

2. Ko‘proq yozish.

Ko‘pchilikning (asosan talabalarning) muvaffaqiyat siri shundaki, ular ko‘p yozishadi. Bu yerda tez-tez qo‘llaniladigan bir nechta strategiyalar mavjud. Birinchisi, so‘zlarni kontekstda o‘rganish, ularni qog‘ozga ko‘chirish va, hatto, 5-10 martadan. Ikkinchisi, yangi so‘zlar ishtirokida gap yoki hikoya tuzish. Ba‘zan bu jumlar mutlaqo fantastik, hatto kulgili bo‘lishi mumkin, ammo ular kontekstdagi so‘zlarni eslab qolishga yordam beradi.

3. Ko‘rish va takrorlash.

Kartochkalarga so‘zlarni yozish va keyin ularni takrorlash. Ko‘pchilik bu usuldan so‘z va iboralarni eslab qolish uchun foydalanadi. Boshlang‘ich darajada rus tilini chet tili sifatida o‘rganuvchilar uchun tavsiya etiladigan yana bir usul quyidagicha. Masalan, oshxona garniturasida quyidagi fe‘llar ro‘yxatini joylashtirish mumkin: "qaynatish," "to‘g‘rash," "aralashtirish" va hokazolar nimani anglatishini ko‘rsatuvchi rasmlar. Har safar ovqat pishirayotganda, biz bu harakatlarni takrorlaymiz va rus tilida nima qilayotganimizni aytamiz. Shuningdek, tozalash uchun narsalar ro‘yxatini xonada, kun tartibi (turish, dam olish, yuvinish) haqidagi narsalar ro‘yxatini hammomda joylashtirish foydalidir. Agar rus tilida tayyor ro‘yxatlarni topish qiyin bo‘lsa, unda har doim rasmlar yoki bo‘sh kartochkalarni topish va ularga ruscha so‘zlarni yozish mumkin.

4. Podkastlarni tinglash.

Rus tilidagi podkastlarni tinglashdan boshlash mumkin. Boshlanishiga birmuncha tushunishga osonlarini tinglashingiz va keyin uning transkriptini o'qishingiz mumkin. Bitta eshittirishni bir necha marta tinglash kerak. Masalan, do'konga borganingizda, sport zalida shug'ullanganingizda, maktabga ketayotganingizda yoki ovqat tayyorlayotganingizda, istalgan vaqtda va istalgan joyda podkastlarni tinglashingiz mumkin. Yangi boshlanuvchilar uchun ham, kundalik iboralardan foydalana oladiganlar uchun ham podkastlar mavjud. Shuningdek, dialoglar, audiohikoyalar, matnlar yoki ertaklar tinglash va shu bilan bir vaqtda kuzatib ketish, sòngra takrorlash ancha samarali usullardan hisoblanadi. Avvaliga oddiy daraja (A1) dan boshlash tavsiya etiladi, keyin asta-sekin oshirib borsa bo'ladi (A2, B1, B2, C1, C2).

5. Muhokama qilish.

Videomateriallardan til o'rganayotganlar ham yo'q emas. Ular rus tilidagi barcha videomateriallarni ko'rishadi va yangi so'zlarni yozib olishadi. Agar xohish va qiziqish bo'lsa, bu foydali. Oila yoki ishxonadagi hayotiy vaziyatlar, muammolar aks etgan qisqa videolar bo'ladi. Bunday dasturlarda ko'pincha muammolar muhokama qilinadi va barcha ishtirokchilar ularni muhokama qiladilar. Bundan tashqari, bunday videolar turli vaziyatlarda odamlarning haqiqiy intonatsiyasi, mimikasi va imo-ishoralarini o'rganish uchun ajoyib manbadir. Bu usul orqali rus adabiy tilini o'rganib bo'lmaydi, lekin so'zlashuv nutqi yaxshilanishi aniq.

6. Ko'zgu bilan suhbatlashish.

Rus tilini boshlang'ich darajadan yuqori darajagacha o'zingiz bilan muloqot qilib mustaqil o'rganishingiz mumkin. Dastlab qoidalar va so'zlarni o'zlashtirib, keyin o'zingizni qiziqtirgan turli mavzularda gapirish va o'zingizni ko'zguda kuzatib borishingiz lozim. Bu g'alati tuyulishi mumkin, biroq natija hayratlanarli bo'ladi. Ko'zguga qarab gapirganda til o'rganuvchi bir qancha afzalliklarga ega bo'ladi, jumladan:

International Conference on Economics, Finance, Banking and Management

Hosted online from Paris, France

Website: econfseries.com

24th April, 2025

- Soʻzlar va qoidalar yaxshiroq eslab qolinadi. Ovoz chiqarib gapirish maʼlumotni xotirada yaxshiroq mustahkamlashga yordam beradi, idrok va esga tushirishni yaxshilaydi.
- Talaffuzni mashq qildirish. Koʻzguga qarash lab va tilni toʻgʻri harakatlantirishni tushunishga yordam beradi, bu esa aniq talaffuz uchun muhimdir, ayniqsa rus tilida.
- Nutqdagi ishonch. Oʻz-oʻzi bilan gaplashish orqali inson xato qilish qoʻrquvini yengib, oʻziga ishonch hosil qiladi, bu esa tildan real hayotda erkin foydalanishga yordam beradi.
- Oʻz-oʻzini nazorat qilish va takomillashtirish. Koʻzgu oʻzingizni kuzatishga, xatolarni payqashga va ularni tuzatishga yordam beradi, bu esa oʻrganish jarayonini tezlashtiradi.

Shunday qilib, bunday usul fonetikani ham, umumiy til koʻnikmalarini ham yaxshilashga yordam beradi.

7. Ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish.

Masalan, YouTube, Facebook, Telegram va boshqa koʻplab ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish mumkin. Qisqa metrajli filmlar, qiziqarli intervyular va hatto multfilmlarni tomosha qilish muhim. Bunday tajriba, shuningdek, koʻproq soʻzlarni oʻrganishga va rus tilini darsliklardan emas, balki hayotiy (real) vaziyatlar orqali oʻrganishga yordam beradi.

8. Rossiyada tahsil olish.

Rossiya oliy oʻquv yurtlarida rus tilini oʻrganish koʻplab imkoniyatlar va afzalliklarni taqdim etadi, ular ham akademik, ham madaniy va kasbiy jihatlarni qamrab oladi. Quyida ularning asosiylari keltirilgan:

- **Rus madaniyati va tarixini chuqur anglash:** Rus tilida soʻzlashuvchi muhitga shoʻngʻish chet ellik talabalarga nafaqat tilni oʻrganish, balki Rossiya madaniyati, anʼanalari va tarixini chuqurroq tushunish imkonini beradi. Bu, ayniqsa, rus adabiyoti, sanʼati, falsafasi va boshqa gumanitar fanlarga qiziquvchilar uchun foydalidir.

- **Yuqori sifatli ta'lim:** Rossiya fan va ta'lim, ayniqsa gumanitar va texnik fanlar sohasida kuchli tajribaga ega. Rossiyaning ko'plab oliy o'quv yurtlari jahon reytinglariga kiradi va xalqaro standartlarga javob beradigan dasturlarni taklif etadi. Bunday sharoitda rus tilini o'rganish talabalarga kelajakdagi faoliyatida foydali bo'lishi mumkin bo'lgan chuqur bilim va amaliy ko'nikmalarni egallashga yordam beradi.
- **3. Karyera o'sishi uchun imkoniyatlar:** Rus tilini bilish turli sohalarda, jumladan diplomatiya, xalqaro munosabatlar, tarjimonlik, jurnalistika, o'qituvchilik, shuningdek, biznes va texnik sohalarda karyera istiqbollarini ochadi. Rossiya Yevropadagi eng yirik davlat bo'lib, ko'plab iqtisodiy va siyosiy aloqalarga ega bo'lganligi sababli, xalqaro aloqalar uchun muhim markaz hisoblanadi va rus tilini bilish mehnat bozorida muhim raqobatdosh ustunlikka aylanadi.
- **4. Ilmiy va tadqiqot istiqbollari:** Ilmiy martaba izlayotgan talabalar uchun rus tilini o'rganish rus tilida nashr etiladigan noyob ilmiy nashrlar va tadqiqotlarga kirish imkonini beradi. Bu, shuningdek, xalqaro ilmiy loyihalarda ishtirok etish, rus tilida so'zlashuvchi ilmiy hamjamiyat doirasida qo'shma tadqiqotlar va tajriba almashish imkoniyatlarini ochadi.
- **5. Madaniyatlararo muloqotni rivojlantirish:** Rossiyada rus tilini o'rganish globallashtirish davrida juda muhim bo'lgan madaniyatlararo muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Til va madaniyatni o'rganayotgan chet ellik talabalar ko'p millatli va ko'p madaniyatli jamoalarda samarali ishlashlari mumkin, bu yerda rus tilida so'zlashuvchi hamkasblar bilan muloqot muhim rol o'ynaydi.
- **6. Almashinuv dasturlari va stipendiyalar:** Rossiyada chet ellik talabalar uchun ko'plab dasturlar mavjud, jumladan, davlat stipendiyalari, bu ularga nafaqat rus tilini o'rganishga, balki mamlakatda o'qish va yashashni moliyalashtirishga yordam beradi. Almashinuv dasturlari xorijiy talabalarga Rossiya oliy o'quv

International Conference on Economics, Finance, Banking and Management

Hosted online from Paris, France

Website: econfseries.com

24th April, 2025

yurtlarida semestrlar o'tkazish, ilmiy loyihalarda ishtirok etish va foydali xalqaro aloqalar o'rnatish imkonini beradi.

Shuningdek, chet tili va rus tilini chet tili sifatida o'qitishning bir qancha samarali metodlarini ko'rib o'tamiz:

- **Kommunikativ metod.** O'quvchilar real vaziyatlarda muloqot qilish uchun tildan foydalanishni o'rganadilar, gapirish, tinglash, o'qish va yozish ko'nikmalarini rivojlantiradilar.
- **Interaktiv texnologiyalar.** Chet tilini o'qitishni takomillashtirish uchun interaktiv doskalar, ilovalar va onlayn resurslardan foydalanish.
- **Rolli o'yinlar va simulyatsiyalar.** O'quvchilar real vaziyatlarda til ko'nikmalarini mashq qilish uchun rol o'ynashlari va simulyatsiyalarda ishtirok etishlari mumkin.
- **Qayta aloqa usuli.** O'quvchilar o'zlarining til ko'nikmalarini yaxshilash uchun o'qituvchi va tengdoshlaridan fikr-mulohazalar olishadi.
- **Multimodal yondashuv.** Turli xil o'quvchilarning ehtiyojlarini qondirish uchun turli xil o'qitish usullaridan, jumladan vizual, audio va matnli materiallardan foydalanish.
- **Keys-metod.** Bu metod talabalarning mustaqil fikrlash jarayoni bilan bog'liq bo'lib, o'qituvchi tomonidan ma'lum bir formatda tayyorlangan aniq vaziyat (keys)ni muhokama qilish va muammoga samarali yechim topishdir.

Xulosa qilib aytganda, rus tilini chet tili sifatida o'rganish ham o'qishda, ham ishda ko'plab imkoniyatlar ochadi. Yaxshi natijalarga erishish uchun nazariy bilimlarni amalda qo'llash bilan uyg'unlashtirish, til egalari bilan faol muloqot qilish va madaniy xususiyatlarni hisobga olish muhimdir. Bunday yondashuv nafaqat til ko'nikmalarini egallashga, balki globallashtayotgan zamonda sezilarli afzalliklarga ega bo'lgan rusiyzabon mamlakatlarning madaniyati va an'analarini yaxshiroq tushunishga yordam beradi. Shuningdek, rus tilini chet tili sifatida o'qitish texnologiyasi yurtimiz maktablarida ham, oliy o'quv yurtlarida ham muhim ahamiyat kasb etadi. Biroq, shuni ham ta'kidlash joizki, pedagogik va uslubiy yangiliklarni o'zida mujassamlashtirgan, xalqimizning milliy va ijtimoiy-madaniy xususiyatlarini hisobga olgan holda o'qitishning yangi usullarini ishlab chiqish zarur.

International Conference on Economics, Finance, Banking and Management

Hosted online from Paris, France

Website: econfseries.com

24th April, 2025

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Умаров А. А. & Журабоев М. Р. & Вохобов Т. Т. "ЭФФЕКТИВНЫЕ СПОСОБЫ ИЗУЧЕНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА КАК ИНОСТРАННОГО" Vol. 3 No. 2 (2024): International journal of scientific researchers / Articles, с. 588-590
2. https://ya.ru/neurum/c/nauka-i-obrazovanie/q/kakie_samye_effektivnye_metodiki_prepodavaniya_c69d40ad